

VI VET ALLTID SÅ MYCKET MER ÄN VI SÄGER.

LARS RAATTAMAA

DÖ ANDRAS DÖD

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

”Historia din gamla mullvad du har utfört ditt arbete väl.”

Rosa Luxemburg. Maj 1917.

ANNI.

DEN EVIGA

Kanske tog de sig in i källarvägen. De kom kanske genom källaren. Kanske var det i källaren. Kanske genom källardörren. Genom källaren. Om man går in mellan nyponbuskarna vid lilla stenhällen till vänster just högst upp i slutet av trappan som går upp där Käglestigen tar slut. Som bara en liten återvändsgata mitt på Sareksvägen. Om man går upp mot kullen mot Sulitelmavägens vändplats och sen till vänster över hällen så ser man en dörr under balkongen i hörnet. Samma färg på huset. Man kan komma in i källaren den vägen på andra sidan buskarna. De har byggt om trappan igen och tagit bort stenen men gjutit betong istället. Kanske var stentrappan lite sned eller skadad eller hal eller nåt jag vet inte de byggde en annan. Den var fin förut. Ingången är under Mikkolos balkong. En trädörr som liksom är gömd men lätt att öppna målad i samma färg som väggen. Utan nyckel också. Jag har själv tagit mig in så flera gånger. En gång tappade jag mina nycklar när jag var ute eller om någon snott dem. När jag märkte. Jag märkte inte att jag hade tappat nycklarna förrän jag kom hem på natten sent på natten. Låset är gammalt. Man kan öppna med en tunn nyckel om man vet vilken nyckel som helst bara den är tunn det går att öppna låset i dörrglipan med vilken nyckel som helst eller någon annan tunn stålbit. Eller en hård ståltråd. Jag hade ingen nyckel kvar då. Buskarna och stenhällen skymmer om någon kommer förbi. Lite spridda blommor som spritts i regnet. Om det är natt. Om det är mulet. Jag sov i min egen källarkorridor då den gången.

Gud vad Emma skrattade när jag hämtade extranyckeln hos henne morgonen efter. Jag berättade. Det är inte svårt att hitta genom källaren. Den är inte stor gången viker av några gånger bara. Som en kort envägslabrynt. Dörrarna mellan förrådsrummen är bara gamla skyddsrumsdörrar de kan inte låsas. Tunga ståldörrar massiva hakar inga lås blåa de luktar svagt som stålet. En gång i tiden var det vanligt så. Källarna var öppna och förrådets hönsnät räckte som skydd för tyggarderoben och skidorna och dubbdäcken om sommaren. Idag är tomma kartonger kvar till nästa flytt och gamla köksstolar och kartonger med saker som borde ha slängts eller inte borde ha slängts. Förråden är kanske fulla men alla gamla glömda fantasier. Alla smutsiga minnen alla relationer som hänger sida vid sida vid alla sakerna i omaka kartonger. Värdet är kanske just så. Eller är det bara arbete som hänger. Kanske tog de sig in på natten eller också väntade de ut skymningen medan det som fortfarande syntes långsamt sögs ut högt upp genom källarfönstren högt under betongtaket. Rör också. Kanske tittade de bara på träden och medan löven föll. Antingen på natten i mörkret fast någon gång måste de ändå trotsat risken att möta andra människor. Människor som kommer hem sent eller som går tidigt till ett tidigt arbete. När skymningen försvinner bort genom glaset bort ur förråd och källargång måste de redan ha vetat var dörren till trapphuset fanns om det låg något i vägen om det stod en barnvagn eller en cykel utanför i trappen. Då måste de redan vetat. Det är svårt att tänka att de skulle ha tänt ljuset i källarkorridoren. Kanske hade ändå ingen reagerat i huset mittemot. Människor finns i källare. Men det är inte särskilt svårt att hitta där inte ens i mörkret. I trapphuset måste de ha varit snabba. Hade de skor med mjuka sulor. Kanske hade de kängor men troligare ändå joggingskor eller andra mjuka. Fyra trappor upp från källaren fram och tillbaka i granittrappan. Inget slammer. Inte med ledstången. Mellan andra och tredje våningen i trappuppgången har ledstången lossnat från väggen. Den

har lossnat från sina fästen. Någon kunde ha hört. I vårt trapphus är inga dörrar bytta till nya massiva säkerhetsdörrar av nya sorten inte här i porten fast på andra sidan bytte de redan för ett par år sen. Högst upp. Det luktar inte skurmedel bara skor på väg hem på natten. Lite ljus igenom trapphusfönstren mellan våningsplanen. Lika stora fönster som fönstren i lägenheterna men på halvplanen mellan våningarna istället. Bara två dörrar per plan. Bara två. Ena högst upp är min dörr. Kanske hade de nyckel eller ringde de på. På ringklockan. Men inte min. Det måste ha varit mitt i natten. Ingen har hört. Några i trappen berättar om dunkar de hört. Och slag. Några säger att de vaknade de försöker förklara som om de hörde. Ömsom buller från gatan ömsom bråk i en lägenhet. Någon. Men inte så många slag ändå. Ingen gick alls upp mitt i natten ingen tittade ut genom dörren ingen tittade ens ut genom fönstret inte av dunkarna inte då här. Det verkar så.

- Väntar du på någon.
- Inte precis.
- Är du hemma från skolan idag.
- Ja.
- Skönt då. Vad ska du göra hela den här dagen.
- Vet inte.
- Vill du hänga med till garaget. Hjälpa till som förut.
- Har inte tid.
- Jasså. Nähä. Vad har du för viktigt för dig då.
- Inget särskilt.
- Vi brukar ju ha det så roligt där. Med motorerna och så.
- Mmmmm.
- Nå. Jag går dit nu i alla fall. Om du vill komma sen. Gör det. Ta på dig jackan och kom.
- Mmm.
- Vet du vem som flyttar i er trapp. Jag har inte hört.
- Nä. Vet inte.
- Är det inget du kan hjälpa dom med. Du brukar ju vara stark. Du kan väl bära.
- Nä. Tror inte det.
- Har du frågat. Om dom vill ha hjälp.
- Nä hur då. Men hur då.
- Nä. Ja det är väl inget jag ska lägga mig i.
- Nej.

- Hälsa mamma i alla fall.
- Mm.

Hur kunde han inte. Varför visste han inte. Hur kunde han undgå. Vad var det han inte hade sett. Hur kunde han inte ha sett hur när det blev mörkt i fönstren på första våningen varje gång. Hur kunde han han som alltid sa så att han såg allt. Om att se. Såg han inte när de kom alla de där välklädda besökarna och poliserna. Såg han inte att pojken redan hade jeansjackan på. Såg han inte att han också var på väg. Hur kunde han inte höra. Och vad hör inte jag. Moln över Essingefjärden. Stockningar i himlen. Den heter så. Men vem säger. Jag frågar inte heller längre så sällan. Det börjar inte den här gången heller. Inte här på den här platsen. Jag hinner kanske just hem före regnvattnet.

Men att dörren fortfarande är. Bara Bellas dörr så. Förra vintern glömde hon den också. Hon hade inte ens slagit igen inte helt. Hon reste och sa inget och stängde inte. Vad glömde hon. Jag visste inte då. Hur skulle jag ha vågat stänga för tänk om hon bara glömt nycklarna om hon bara var ute eller nere i källaren. Men när jag kom hem igen och dörren fortfarande var öppen. Tänk om någon kommer hit upp. Jag stängde då när jag kom hem fast jag låste upp låset innan jag stängde och bara hoppades att inga tjuvar skulle upptäcka att dörren stod olåst. Så. Men ingen kommer ju knappast förbi brottsvågorna är väl på somrarna de skriver. Men visst. En reklamutdelare en brevbärare om de fortfarande finns det gör de väl eller om någon försäljare fått för sig att känna på dörren tänk om posten inte åkt ner i brevlådan om de ser att post samlats i brevinkastet och under. Men jag ställde ändå upp låset. Och sen stängde jag igen dörren så att jag kunde öppna varje gång utan nyckel och sen gick jag in varje dag och flyttade in posten. Och reklamen. Bort från röda dörrmattan varje dag. Aldrig nästan ingen post men nästan bara reklam. Hon har aldrig bjudit in mig i sin lägenhet. Och jag vågar bara gå in i hallen först fast vi varit grannar i sju år kanske. Badrummet rakt fram istället. Åtta nu väl eller vad är det tio jag tänker jämt på just Bella när folk pratar om att de inte känner sina grannar att jag känner i alla fall en hon har varit hemma hos mig ganska många gånger. Fast jag har inte varit hos henne ibland till exempel när det är något hon vill se på tv. Nästan

alltid bara historiska dokumentärer men ibland någon film också hon bjuder in sig själv och har alltid med mat och ibland vin också. Då och några gånger kom hon med sin stora akustiska basgitarr den är mexikansk tror jag. Den är nästan lika stor som hon som Bella hon försvinner nästan bakom när hon spelar. Jag har aldrig sett en sån gitarr någon annanstans. Inte ens hos Inessas pappa. Bella är ändå ganska lång själv också. Kanske hade hon dåligt samvete för att hon aldrig bjöd mig in till sig också. Mariachibas tror jag hon kallade sin gitarr. Men jag tänkte väl inte så mycket på att hon inte bjöd tillbaka det var kul när hon kom in till mig jag vill inte tränga mig in och rota. Inte som då förra vintern när hon glömt att låsa och jag flyttade bara in post och reklam varje dag och reklam och reklam och en berättade en gång den gången att posten i Sverige eller om den visst är lika mycket dansk eller finsk nu. Eller hur det är. Är rikare än någonsin alla skickar paket alla företag men även om nästan ingen skickar vanliga brev så berättade han att brevsektionen på posten är lika rik som paketsektionen. Men inte den danska. Eller hur var det. Förlorade de. Myndigheter och företag skickar brev hela tiden. Jag minns inte kanske fel. Är det fortfarande. Varför skickar de inte mail som alla andra. Protesterna mot rationaliseringar för brevbärarna nu när folk mailar istället nu det blev inte så mycket. Ibland bara sporadiska protester posten är rik och brevbärarna få och stressade och reklamutdelare har väl aldrig någon brytt sig om. Oftast inte ens de själva. Det är ju bara tillfälligt arbete pengar medan man väntar på att göra viktigare saker eller är det inte så. De arbetar. Jag tänkte igen att hon hade glömt dörren öppen igen. Kanske var hon bara ute hon lämnade ofta dörren men fortfarande. Verkligen. Hon skrattade åt mig förra vintern det var väl mest åt sig själv hon skrattade och nu var dörren öppen igen. Jag vet inte. Jag gick in jag vågade knappt jag ropade lite tyst jag tog reklamen men inga andra brev fanns jag tog reklamen och la den på bordet. I hallen. Även om dörren

därifrån också nästan var öppen. Det var mörkt inne hos Bella det lyste ingenstans och mulet och kväll ute med mörka stora tapeter med ett mörkt mönster mörkret kom ur vågorna på väggarna fast la sig runt mina axlar utan att värma jag såg bara bordet som kändes som att jag trängde mig på men jag såg nästan inget. Så jag låste upp dörren och stängde igen den. Jag visste inte. Jag vet inte riktigt vad jag ska göra. Men så gjorde jag.

DÖ ANDRAS DÖD

ANNI

Den eviga.	9
Kärlek kräver starka människor.	29
Diskar efter maten.	49
Kandidaten.	63
Jag bad dig aldrig om en storm.	81
Bostäder för andra.	105
Men inte som ni minns det.	119
Allt våld som finns inuti språket.	139
Aprendimos a quererte desde la histórica altura.	155
Det är så mycket vi aldrig får veta.	169

ANTI

Vem var det som sa att jag skulle vänta här.	187
Nobody knows when she started her skid.	207
Som att förlora det du aldrig har vunnit.	229
Hem är dit alla är på väg men där ännu ingen har varit.	249
Istid.	263
Ensamkalas.	281
Varenda bokstav är stulen.	301
Mums dont let your sons grow up to be poets.	319
Kärlek vill slita oss i stycken.	337
Om du behöver ropa.	355

ALFUERA. AFFE	
De där dagarna.	383
Lektion nummer ett.	397
Folkets fiende.	409
Enhetsfronten.	423
Donde el sol de tu bravura le puso cerco a la muerte.	463
Narkomfin.	475
Var slutar människan var börjar nästa.	487
Jag trär på strå sekunders smultronskara.	507
En ny dag tynar bort.	519
Atmosfär.	535

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-016879-7

© Lars Raattamaa 2017

Sånger. Sidan 77. The Devil's Paintbrush Road. Annabelle Chvostek.

The Wailin' Jennys. Firecracker. 2006.

Sidan 287. The Nameless. Cathy Davey. Cathy Davey. The Nameless. 2010.

Sidan 539. Call Me a Rainbow. Raissa Khan-Panni & Mark Horwood.

The Mummers. Mink Hollow Road. 2011.

Typsnitt inlaga. Leipziger antiqua.

Typsnitt omslag och rubriker. Moskau grotesk.

Tryck ScandBook AB, Falun 2017